

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ

Uludağ Üniversitesi İİBF - Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

Açıklama ve Yorumlu

**5520 SAYILI
KURUMLAR
VERGİSİ KANUNU**

Açıklama ve Yorumlu;

- Kurumlar Vergisinin Konusu, Vergiyi Doğuran Olay, Mükellefleri ve Mükellefiyet,
- Kazancın Tespitinde İndirilecek Giderler, Yapılacak İndirimler, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler,
- Örtülü Sermaye, Transfer Fiyatlaması,
- Matrahın Beyanı, Verginin Tarhi ve Ödenmesi
- Tasfiye, Birleşme, Devir, Tür Değiştirme, Bölünme ve Hisse Değişimi Hallerinde Matrahın Tespiti ve Beyanı,
- Kurumlarda Vergi Kesintisi, Geçici Vergi,
- Vergi Dışı Kurumlar (Muafiyet) ve Kazançlar (İstisnalar),
- 5520 Sayılı Kurs Vergisi Kanunu, İlgili BKK, İç Genelge ve Sirkülerler...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
İÇİNDEKİLER.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU,
VERGİYİ DOĞURAN OLAY,
MÜKELLEFLERİ VE MÜKELLEFİYET

I- KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU	17
II- KURUMLAR VERGİSİNDE VERGİYİ DOĞURAN OLAY	18
A- TAM MÜKELLEFİYETTE ELDE ETME	18
1- Tahsil Esası.....	18
2- Tahakkuk Esası.....	19
B- DAR MÜKELLEFİYETTE ELDE ETME	19
1- Ticari veya Zirai Faaliyette Bulunulması Hali	19
2- Ticari ve Zirai Faaliyette Bulunulmaması Hali	19
III- KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFLERİ	20
A- SERMAYE ŞİRKETLERİ	20
B- KOOPERATİFLER	21
C- İKTİSADİ KAMU KURULUŞLARI	22
D- DERNEK VE VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMELER	23
E- İŞ ORTAKLIKLARI	24
IV- KURUMLAR VERGİSİNDE MÜKELLEFİYET	25
A- TAM MÜKELLEFİYET	25
B- DAR MÜKELLEFİYET	26

İKİNCİ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİNDE MATRAHIN TESPİTİ

I- KAZANÇ TESPİTİNDEKİ USUL.....	29
A- TAM MÜKELLEFLERDE USUL	29
B- DAR MÜKELLEFLERDE USUL	30
II- VERGİLENDİRMEDE HESAP DÖNEMİ.....	31
III- KURUM KAZANCININ TESPİTİ.....	31
A- KURUM KAZANCININ BİLANÇO ESASINA GÖRE TESPİTİ	32
B- KURUM KAZANCININ İŞLETME HESABI ESASINA GÖRE TESPİTİ.....	33
C KURUM KAZANCININ TESPİTİNDE ÖZELLİK GÖSTEREN DU- RUMALAR	33
1- Kurumların Zirai Faaliyetle Uğraşması.....	33
2- Birden Fazla Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarma İşleri.....	34
3- Yabancı Ulaştırma Kurumlarında Kurum Kazancı	34
4- Dar Mükellef Kurumların Ticari veya Zirai Faaliyet Dışındaki Faaliyetlerinde Kazanç Tespitı.....	35
D- KAZANCIN TESPİTİNDE HASILAT	35
E- KAZANCIN TESPİTİNDE GİDERLER	35
1- Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilen Giderler.....	36
2- Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilen İndirilecek Giderler	36
a- <i>Menkul Kıymet İhraç Giderleri</i>	36
b- <i>Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri</i>	37
c- <i>Genel Kurul Toplantıları, Birleşme, Devir, Bölünme, Fesih ve Tasfiye Giderleri</i>	37
d- <i>Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerde Ko- mandite Ortağın Kâr Payı</i>	37

e- <i>Faizsiz Olarak Kredi Verenlerle Ödenen İle Katılım Bankalarınca Kâr ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığı Ödenen Kâr Payları</i>	38
f- <i>Sigorta Teknik İhtiyatları.....</i>	39
3- Diğer Kanunlara Göre Kabul Edilen Giderler	41
a- <i>İşsizlik Sigortası Kanuna Göre.....</i>	41
b- <i>Katma Değer Vergisi Kanuna Göre.....</i>	41
F- KANUNEN KABUL EDİLMEYEN GİDER VE İNDİRİMLER.....	41
1- Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilmeyen Giderler	42
2- Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilmeyen İndirimler	43
a- <i>Özsermeye Üzerinden Ödenen veya Hesaplanan Faizler</i>	43
b- <i>Örtülü Sermaye Üzerinden Ödenen veya Hesaplanan Faizler</i>	43
ba- <i>Örtülü Sermaye Sayılan Borçlanmalar</i>	44
i- <i>Borçlanmanın Ortak ya da Ortaklarla İlişkili Kişilerden Yapılması.....</i>	45
ii- <i>Borcun Kurumun Özsermayesinin Üç Katını Geçmesi.....</i>	47
bb- <i>Örtülü Sermaye Sayılmayan Borçlanmalar.....</i>	49
c- <i>Örtülü Kazanç Dağılımı (Transfer Fiyatlaması).....</i>	50
ca- <i>Örtülü Kazancın Unsurları</i>	51
i- <i>İşlemin İlişkili Kişi İle Yapılması.....</i>	51
ii- <i>İşlemin Emsallere Aykırılık Oluşturması.....</i>	52
cb- <i>Emsallere Uygun Fiyat ya da Bedelin Tespitinde Uygunlanacak Yöntemler</i>	55
j- <i>Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi.....</i>	55
ii- <i>Maliyet Artı Yöntemi.....</i>	57
iii- <i>Yeniden Satış Fiyatı Yöntemi.....</i>	58
iv- <i>Mükellefçe Belirlenecek Yöntem.....</i>	59

<i>d- Her Türlü Yedek Akçeler.....</i>	59
<i>e- Kurumlar Vergisi, Her Türlü Para ve Vergi Cezaları İle Ba- zi Gecikme Zam ve Faizleri.....</i>	60
<i>f- Menkul Kiyimetlerin İtibarı Değerin Altında Satışından Do- ğan Zarar İle Ödenen Komisyon vb. Giderler</i>	60
<i>g- Bazı Taşıtların Gider ve Amortismanları</i>	60
<i>h- Kurumla İlgili Kişilerin Suçlarından Doğan Tazminatlar</i>	61
<i>i- Basın Tazminatları.....</i>	61
<i>j- Alkol ve Tütün Ürünlerinin İlan ve Reklam Harcamaları</i>	61
<i>k- Vergiden İstisna Edilen Kazançlara İlişkin Giderler.....</i>	62
3- Diğer Kanunlara Göre Kabul Edilmeyen İndirimler.....	63
<i>a- Katma Değer Vergisi</i>	63
<i>b- Motorlu Taşıtlar Vergisi</i>	63
<i>c- Özel İletişim Vergisi ve Şans Oyunları Vergisi</i>	63
G- KAZANÇTAN YAPILACAK İNDİRİMLER	64
1- Zararlar	64
<i>a- Kurumun Kendi Zararlarının İndirilmesi.....</i>	64
<i>aa- Yurt İçi Zararların İndirilmesi.....</i>	64
<i>ab- Yurt Dışı Zararların İndirilmesi.....</i>	68
<i>b- Kurumun Devraldiği Kurum Zararlarının İndirilmesi.....</i>	66
2- Kurumca Yapılan Bağış ve Yardımlar	67
<i>a- Kazancın %5'i ile Sınırlı Bağış ve Yardımlar</i>	67
<i>b- Tamamı Kazançtan İndirilecek Bağış ve Yardımlar</i>	68
3- Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Harcamaları.....	71
H- KAZANCA YAPILACAK İLAVE (KONTROL EDİLEN YABANCI KU- RUM KAZANCI).....	71
1- Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançlarının Kazanca İlave Süreci.....	73

2- Yurtdışı İştirakin Kazancının Türkiye'de Vergilendirme Şartları	73
a- <i>İştirak Edilen Kurumun Kontrol Edilen Yabancı Kurum Sayılması.....</i>	74
aa- <u>İştirak Edilenin Yabancı (Yurtdışında) Kurum Olması.....</u>	74
ab- <u>İştirak Edilen Kurumun Yurtçi Kurumca Kontrol Edilir Olmasi.....</u>	74
b- <i>Kontrol Edilen Yabancı Kurumun Kazançları İçinde Türkiye'de Beyan Edilecek Kazançlardan Bulunması.....</i>	76
ba- <u>İştirakin Kazanç Bileşimi İçinde Pasif Karakterli Gelirlerin %25 veya Fazla Ağırlıkta Olması.....</u>	77
bb- <u>İştirakin Yabancı Ülkedeki Toplam Vergi Yükünün %10'un Altında Olması.....</u>	78
bc- <u>İştirakin Gayrisafi Hasılatının 100. 000 YTL Üzeri Olması.....</u>	79
3- Türkiye'de Vergiye Tabi Tutulacak Kazancın Hesaplanmasına İlişkin Esaslar.....	79
a- <i>Türkiye'de Vergiye Tabi Tutulacak Kazanç Yabancı Kurumun Vergi Öncesi Kurum Kazancıdır.....</i>	79
b- <i>Türkiye'de Vergilendirilecek Kazanç Yabancı Kurumdaki Sahip Olunan Hisse Oranına Göre Hesaplanır</i>	80
c- <i>İştirakin Yurtdışında Ödediği Vergiler Mahsup Edilir.....</i>	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATRAHIN BEYANI VERGİNİN TARHI VE ÖDEMESİ

I- KURUMLAR VERGİSİ BEYANNAMESİ	85
A- BEYANNAMENİN NİTELİĞİ.....	85
B- KURUMLAR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN VERİLME ZAMANI.....	86
1- Normal Hesap Döneminde	86

2- Özel Hesap Döneminde	87
3- Ülkeyi Terk Halinde.....	87
C- BEYANNAMENİN VERİLECEĞİ YER	87
D- BEYANNAMENİN KAPSAMI VE EKLERİ	88
E- KURUMLAR VERGİSİNİN TARHI	88
1- Tarh Zamanı	88
2- Tarhiyatın Muhatabı.....	88
3- Tarh İşlemi.....	89
a- <i>Oran ve Matrah</i>	89
F- ÖDENECEK VERGİNİN BULUNMASI	89
1- Geçici Vergi.....	89
2- Kesilen Vergiler.....	90
3- Yabancı Ülkelerde Ödenen Vergiler	92
G- VERGİNİN ÖDENME ZAMANI.....	94
II- ÖZEL BEYANNAME	95
A- ÖZEL BEYANNAMENİN NİTELİĞİ VE BİLDİRİLECEK GELİRLER.....	95
B- KAZANÇ VE İRATLARIN SAFİ TUTARININ TESPİTİNDEKİ ÖZELLİK	96
C- BEYANNAME VERME SÜRESİ VE TARHİYATIN MUHATABI	97
D- BEYANNAMENİN VERİLECEĞİ VERGİ DAİRESİ	97
E- VERGİNİN ÖDENMESİ	98
III- MUHTASAR BEYANNAME.....	98
A- KURUMLARIN VERGİ KESME SORUMLULUĞU	100
1- Kurumlar Vergisi Mükelleflerinden Yapılan Vergi Kesintisi	102
a- <i>Tam mükellef Kurumlardan Vergi Kesintisi ve Oranı</i>	102
b- <i>Dar Mükellef Kurumlardan Vergi Kesintisi ve Oranı</i>	107
2- Gelir Vergisi Mükelleflerinden Vergi Kesintisi.....	113
B- VERGİ KESMEDE UYULACAK ESASLAR	120
C- MUHTASAR BEYANNAMENİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDEME SÜRESİ	122

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, TÜR DEĞİŞTİRME, BÖLÜNME VE HİSSE DEĞİŞİMİ HALLERİNDE MATRAHIN TESPİTİ VE BEYANI

I- TASFİYE VE TASFİYE HALİNDE VERGİLENDİRME	125
A- TASFİYE DÖNEMLERİ	125
B- TASFİYE KÂRI VE HESAPLANMASI.....	127
C- TASFİYE KÂRININ BEYANI.....	128
D- TASFİYEDE VERGİNİN ÖDENMESİ	129
II- BİRLEŞME VE BİRLEŞME HALİNDE VERGİLENDİRME.....	130
A- BİRLEŞMENİN NİTELİĞİ VE DÜZENLENMESİ	130
B- BİRLEŞME DÖNEMİ	130
C- BİRLEŞME KÂRI	131
D- BİRLEŞME BEYANNAMESİNİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDEN- MESİ.....	131
III- DEVİR VE DEVİR HALİNDE VERGİLENDİRME.....	132
A- DEVİR İŞLEMİNİN NİTELİĞİ.....	132
B- DEVİR VE VERGİLENDİRİLMEME ŞARTLARI	133
1- Devir Sayılmada Aranan Şartlar	133
2- Vergilendirilmemek İçin Aranan Şartlar	133
C- DEVİR BEYANNAMESİNİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDENMESİ	134
IV- TÜR DEĞİŞTİRME VE TÜR DEĞİŞTİRME HALİNDE VERGİLENDİR- ME.....	135
V- BÖLÜNME VE BÖLÜNME HALİNDE VERGİLENDİRME	135
A- TAM BÖLÜNME	136
B- KİSMİ BÖLÜNME	139
VI- HİSSE DEĞİŞİMİ VE HİSSE DEĞİŞİMİ HALİNDE VERGİLENDİRME.....	141

BEŞİNCİ BÖLÜM

KURUMLarda GEÇİCİ VERGİ

I-	KURUMLarda GEÇİCİ VERGİ.....	145
A-	NİTELİĞİ VE AMACI	145
B-	GEÇİCİ VERGİYE TABİ OLAN KURUMLAR	145
C-	GEÇİCİ VERGİNİN ORANI VE HESAPLANMASI.....	146
D-	GEÇİCİ VERGİDEN TEVKİFATLARIN DÜŞÜLMESİ.....	148
E-	GEÇİCİ VERGİNİN MAHSUBU.....	148
F-	GEÇİCİ VERGİNİN EKSİK BEYANI	149

ALTINCI BÖLÜM

VERGİ DIŞI KURUMLAR (MUAFİYET) VE KAZANÇLAR (İSTİSNALAR)

I-	MUAFİYETLER.....	153
A-	KAMU İDARE VE KURULUŞLARI MUAFİYETİ	153
1-	Eğitim, Kültür, Sanat, Sağlık, Sosyal Nitelikli Kuruluşlar.....	153
2-	Kreş, Konukevi ve Askeri Kantinler	154
3-	Sundukları Hizmet Karşılığında Harç ve Resim Alan Kuruluş- lar	155
B-	MAHALLİ İDARELERCE İŞLETİLEN İŞLETMELER MUAFİYETİ	155
1-	İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler Tarafından Oluştur- ulan Bazı İşletmeler.....	155
2-	Köy veya Köy Birliklerince Oluşturulan Bazı İşletmeler	156
3-	Diğer Kuruluşlar	156
C-	İZİNLE AÇILAN SERGİ, FUAR VE PANAYIRLAR	156
D-	KOOPERATİF MUAFİYETİ	157
1-	Kooperatiflerin Genel Muafiyet Şartları.....	157

a- Kooperatifin Tüketim ve Taşımacılık Kooperatifi Olmama-Sı	158
b- Ortaklarla İş Görülmesi.....	158
c- Sermaye Üzerinden Kazanç Dağıtılmaması	159
d- Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerine Kazanç Üzerinden Pay Verilmemesi.....	159
e- Yedek Akçelerin Dağıtılmaması.....	160
2- Yapı Kooperatiflerine İlişkin Özel Şart	160
3- Kooperatiflerde Muafiyetin Kazanılması ve Kaybedilmesi	161
E- İDMAN VE SPOR KLÜPLERİ.....	161
F- KANUNLA KURULAN SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI	162
G- KÜCÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERE KREDİ TEMİNATI SAĞLAYAN KURUMLAR	162
H- BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME KURUMLARI	163
i- SANAYİ SİTELERİNİN ALT YAPI VE ORTAK İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK AMACIYLA KURULAN İŞLETMELER	163
J- DAR MÜKELLEF İHRACATÇI MUAFLİĞİ	163
K- ÖZEL KANUNLARLA MUAFİYETİ ÖNGÖRÜLEN KURUMLAR	163
1- Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirket Muafiyeti	163
2- Diğer Muaf Kurumlar	164
II- İSTİSNALAR.....	164
A- İŞTİRAK KAZANÇLARI İSTİSNASI	165
1- Yurt İçinden Elde Edilen İştirak Kazançları	166
2- Yurt Dışından Elde Edilen İştirak Kazançları.....	167
B- İŞTİRAK HİSSELERİNİN ELDEN ÇIKARILMASINDAN SAĞLANAN KAZANÇLAR İSTİSNASI.....	170
1- Yurt Dışı İştirak Hisselerinin Elden Çıkartılmasından Kaynaklanan Kazançlar İstisnası	170
2- Yurt İçi İştirak Hisselerinin Satışından Kaynaklanan Kazançlar İstisnası	171

C- TAŞINMAZ, İŞTIRAK HİSSELERİ ve RÜÇHAN HAKKI SATIŞ KA- ZANCI İSTİSNASI	171
1- Taşınmaz Satış Kazancı İstisnası	172
2- İştirak Hisseleri, Kurucu Hisseleri ve İntifa Senetleri Satış Kazancı İstisnası.....	174
3- Rüçhan Haklarının Satış Kazancı İstisnası.....	176
D- RİSTURN İSTİSNASI	179
1- Risturnun Anlamı ve Niteliği.....	179
2- Risturn İstisnasının Uygulama Esas ve Şartları	179
E- YÖNETİM GİDERİ İADE İSTİSNASI	184
F- EMİSYON PRİMİ İSTİSNASI	184
G- YATIRIM FONU VE YATIRIM ORTAKLIKLARI İLE KONUT VE VAR- LIK FİNANSMANI FONU KAZANÇLARI İSTİSNASI	185
H- BANKA BORÇLARINA İLİŞKİN DEVİR VEYA SATIŞLARDAN KAY- NAKLANAN KAZANÇ İSTİSNASI	187
1- Bankaya veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na Borçlu Olanların Devir Kazançları İstisnası.....	187
2- Bankaların Alacaklarına Karşılık Edindikleri Kiyimetlerin Satış Kazancı İstisnası.....	188
I- YURT DIŞI İŞYERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇ İSTİSNASI.....	188
K- YURT DIŞI İNŞAAT, ONARIM, MONTAJ VE TEKNİK HİZMETLER- DEN SAĞLANAN KAZANÇLAR İSTİSNASI.....	189
L- OKUL VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ KAZANÇ İSTİSNASI	190
1- Özel Okul Kazançları İstisnası.....	190
2- Rehabilitasyon Merkezi Kazançları İstisnası.....	191
M- DİĞER İSTİSNALAR	191
1- Serbest Bölge Kazanç İstisnası.....	191
2- Yazılım ve Ar-Ge Kazançları İstisnası	192
3- Uluslararası Gemcililik Kazançları İstisnası	193
5520 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	195
KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNA İLİŞKİN BAKANLAR KURULU KARARI.....	252
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU İÇ GENELGESİ.....	255
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU SİRKÜLERLERİ.....	256